

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 24

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 24. — Рівне: РДГУ, 2002. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики громадянського виховання, а також з питань педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в дошкільних закладах, сучасній школі, вищих навчальних закладах та позашкільних установах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів, а також працівників позашкільних установ.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 29.11.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет
ISBN 966 — 7281 — 07 — 5. © Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

ГОТОВНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Складна соціально-економічна ситуація в країні висуває свої вимоги до нових економічних умов. Суспільство нині, й особливо у майбутньому, потребує спеціалістів професійно компетентних, працелюбних, здатних до продуктивної праці, вирішувати складні завдання в умовах, які постійно змінюються, а також знаходити своє призначення, застосування своїх знань і умінь у різних галузях діяльності. Національно-культурне відродження в Україні через підготовку висококваліфікованих майстрів педагогічної праці – завдання актуальне як ніколи. З іншого боку, сучасні соціально-економічні умови, в яких відбувається розбудова національної школи України, загострили проблеми у системі підготовки вчителя. Все більше падає престиж учительської праці, що пояснюється зростанням складності та різноманітності завдань виховання та навчання, які стоять перед вчителем; перевантаження його непрямыми професійними обов'язками, висока наповнюваність класів, що потребує високої концентрації вольових зусиль; невисока заробітна плата, а також чимало інших чинників, які призводять до ранніх професійних захворювань та нервових розладів.

Особливе занепокоєння викликає сьогодні не лише брак бажання працювати на освітянській ниві у багатьох молодих людей, а й відсутність у частини студентів здібностей до педагогічної праці, недостатньо сформовані професійні вміння та навички, слабкі знання. Тому надзвичайно важливими стають питання підготовки молодих спеціалістів та психологічної готовності випускника ВНЗ до виконання обов'язків вчителя, як підґрунтя до активного та ефективного входження у професійну діяльність. Це тим більш важливо, тому що разом з кардинальними державними та економічними змінами змінилася й функція освіти, пріоритет якої змістився з обслуговування інтересів держави на задоволення потреб особистості та суспільства.[3]

На жаль, підготовка студентів педагогічних вузів в основному складається із засвоєння теоретичних і практичних знань з навчання та виховання школярів. Що ж стосується формування у студентів внутрішньої готовності працювати з дітьми, їхніми батьками, колективом вчителів, то слід сказати, що педагогіка вищої школи не має достатньо обґрунтованих відповідей на питання: яким повинен бути механізм формування внутрішньої готовності студента до педагогічної діяльності; які принципи і форми навчання повинні бути найбільш прийнятні вчителем; за якими критеріями оцінювати сформованість внутрішньої готовності студента до педагогічної діяльності;[4]

Поняття “психологічна готовність до педагогічної діяльності” розглядається як комплекс таких компонентів:

- емоційно-вольова характеристика – почуття радості від спілкування з дітьми, позитивне ставлення до процесу навчання і виховання, наявність потреби здійснювати цей процес, почуття професійної гордості, достатньо високий рівень вольової регуляції особистих дій і вчинків;
- інтелектуальна характеристика – відносно високий рівень психолого-педагогічних знань і розвинутий потенціал до пізнавальних процесів;
- моральна характеристика – сформованість моральних цінностей, що забезпечує високий етично – культурний рівень вчителя.

Питання про психологічну готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності визначається також поняттям “адаптація”, яке носить універсальний характер. Воно відображає загальну властивість живої матерії пристосовуватись до змін зовнішнього середовища.

Виробнича адаптація – це процес включення молодих спеціалістів в трудову діяльність. Вона характеризується, з одного боку, передаванням молодим працівникам досвіду попередніх поколінь працівників, а з іншого – “екстеріоризацією” отриманих раніше теоретичних знань, тобто, їх втіленням в практичну діяльність. А отже, адаптація проявляється не тільки в пристосуванні молодого спеціаліста до нових умов виробничої діяльності, але і в готовності до праці, в способах діяльності, які дозволяють оволодіти професією.

У виробничій адаптації можна виділити два аспекти: соціально-психологічний та професійний.

Професійна адаптація молодих спеціалістів обумовлена включенням особистості в складну систему суспільно-виробничої діяльності. Професійна адаптація є дуже складним процесом, не випадково за професійними мотивами в середньому звільняється до 20% працівників з числа осіб, які звільняються за власним бажанням.

Соціально-психологічна адаптація індивіда пов'язана з процесом його включення в складну систему міжособистісних стосунків. В соціально-психологічні контакти людина вступає з урахуванням власного світосприйняття, як правило, з уже сформованим характером. Пристосуватися до інших – значить в якійсь мірі подолати себе. Цей процес пов'язаний з перебудовою поведінки, структури діяльності, формуванням у молодого спеціаліста певних орієнтацій.[6]

Процес адаптації – це завжди пристосування до нового. Він пов'язаний з ломкою старих звичок, стереотипів, з необхідністю звикнути до нових людей, з усвідомленням нових цілей і завдань педагогічного колективу як власних. Все це потребує від молодого спеціаліста моральних і психофізіологічних зусиль. Важливу роль в комплексі факторів, які обумовлюють соціально-психологічну адаптацію, відіграють особисті якості людини. Цей складний процес проходить, як правило, в три етапи:

I етап – ознайомчий – усвідомлення своєї нової ролі в навколишньому середовищі. Він розпочинається з прийняття рішення отримати певну кваліфікацію за обраною професією і триває впродовж теоретичної підготовки до педагогічної практики, під час ознайомлення з навчально-виховним закладом. Відбувається самооцінка вірності прийнятого рішення, формується відношення до професії, до особливостей виробничої праці, навчального закладу. Йде боротьба мотивів (успіх залежить від педагогів, обставин і інших факторів).

II етап – підготовчий – оволодіння професією, що полягає у ґрунтовному вивченні теорії і активній педагогічній практиці. Також триває оцінка обраного трудового шляху, змінюється відношення до оточуючих, до вивчення майбутньої справи, але вирішальними є вже не враження, а успіхи та невдачі в навчальній роботі. Відбувається початкове формування особистості кваліфікованого працівника даної професії. Успіх залежить від задоволеності результатами своєї навчальної роботи.

III етап – основний – включення молодого людини в робоче середовище навчального закладу. Починається період з активної педагогічної практики на робочому місці (він уже вчитель). Успіх залежатиме від стосунків, які склалися з кадровими вчителями. При цьому повинні бути виконані три умови:

- як викладачі підготують студентів до роботи в школі за своєю спеціальністю (рівень сформованості їх знань, вмінь, навичок);
- як міжособистісні відношення складуться у молодого спеціаліста з його колегами у школі і як ці стосунки вплинуть на його професійні успіхи в період практики і після закінчення навчання;
- в який педагогічний колектив потрапляє молодий спеціаліст і чи приймуть його як рівноправного колегу, або ж як баласт, що знижує виробничі показники.

Серед факторів, які впливають на професійну адаптацію, особливе місце займає вибір професії індивідом і наступне відношення до неї. В соціології не ототожнюються поняття “відношення до праці” і “відношення до роботи”. Якщо відношення до праці означає усвідомлення особистістю ролі праці в своєму житті у порівнянні з іншими життєвими цінностями, то відношення до роботи – це оцінка праці з урахуванням особливостей даної, конкретної професії.[6]

Молоді працівники з наполегливою професійною спрямованістю адаптуються швидше до нових соціально-виробничих умов. Група дослідників зазначають, що стійка професійна спрямованість особистості обумовлена багатьма мотивами вибору нею професії (матеріальна зацікавленість, відношення до соціальної залежності своєї професії та ін.). Особливе місце серед них займає мотив вибору професії за інтересом. Саме при такому відношенні до професії виникає задоволення своєю роботою. Все це підвищує соціальне та економічне значення проблеми підготовки молоді до роботи, правильного вибору нею професії. Невірний вибір професії супроводжується постійним незадоволенням професією (коли потрібно примушувати себе виконувати роботу, яка не подобається).

Одним з показників адаптації молодих працівників є соціальна активність, яка в значній мірі визначає ефективність трудової і громадсько-політичної діяльності. Критеріями соціально-психологічної адаптації разом з соціальною активністю є здатність молодих працівників вступати в добрі відносини з членами педагогічного колективу, з керівництвом. Позитивні відносини з колегами і задоволеність цими відносинами знаходять відображення в певному соціальному стані (відчуття душевного комфорту) і обумовлює впевненість в собі, відповідальність, наявність “своєї лінії” поведінки.

Звичайно, будь-яке ствердження про готовність випускника педагогічного вузу до професійної діяльності викликає питання про критерії цієї готовності. Це питання розглядається по-різному. Ще М.Д.Левітов розрізняв тривалу готовність і тимчасовий стан готовності до роботи. Під тривалою готовністю особистості до визначеного виду праці він розумів морально-політичну вихованість, знання, вміння, навички, інтерес, волю і здібності до даної роботи [5]. Д'яченко М.І. та інші включають наступні компоненти до стану готовності: мотиваційний (відповідальність за завдання, яке виконується, відчуття обов'язку); орієнтаційний (знання і уявлення про особливості і умови діяльності, її вимогах до особистості); операційний (володіння способами і прийомами діяльності, необхідними знаннями, вміннями і навичками, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.); вольовий (самоконтроль, самообілізація, уміння управляти діями, з яких складається виконання обов'язків); оціночний (самооцінка своєї підготовленості і відповідності процесу вирішення професійних завдань оптимальним чином).[2] Ряд дослідників пропонує таку структуру готовності випускника вищого навчального закладу до педагогічної діяльності:

1. Теоретичні та методичні знання.

2. Професійні та прикладні вміння
3. Позитивне ставлення до даного виду діяльності.

З метою з'ясування готовності до професійної діяльності випускників РДГУ науково-дослідною лабораторією з профорієнтації учнівської молоді “Прогноз” було проведено опитування студентів-п'ятикурсників історико-соціологічного, фізико-технологічного, педагогічного, музично-педагогічного факультетів, а також факультетів іноземної та української філології. Для цього нами було розроблено спеціальну анкету, яка наведена у додатку 1. Всього даним опитуванням було охоплено 306 студентів-випускників, з них 22,6% чоловічої статі і 77,4% - жіночої.

Розглянемо основні результати вивчення готовності студентів випускних курсів РДГУ до своєї майбутньої професійної діяльності. Для них важливою складовою успішної роботи у школі будуть наступні фактори: сприятливий соціально-психологічний клімат у стосунках з колегами та учнями – 61,3%; належне матеріальне забезпечення – 44,3%; хороша успішність учнів з предмету – 34%; можливість професійного удосконалення – 25,5%; можливість здійснення кар'єри – 14,2%; можливість проявити свої здібності – 13,2%; професійний рівень колег – 11,3%; стабільні стосунки з адміністрацією – 5,7%.

Відомо, що лише незначний відсоток випускників педагогічних вузів йде працювати за фахом. Ми досліджували наміри студентів щодо їх майбутнього працевлаштування для того, щоб спрогнозувати кількість випускників, які будуть працювати в освітянській галузі та тих, що її залишать. Таким чином: прагнуть працювати у навчальному закладі лише – 33%; працюватимуть за спеціальністю, але не у навчальному закладі – 10,4%; 17% - взагалі байдуже, де працювати, їх хвилює лише висока заробітна плата; стільки ж випускників (17%) ще остаточно не вирішили; працевлаштовуватися за кордоном будуть – 7,5%; займуться комерційною діяльністю – 3,8%; така ж кількість випускників (3,8%) вважає, що їм все ж таки доведеться змінити спеціальність.

Труднощі з майбутнім працевлаштуванням, як вважають опитані, будуть мати 43,4% опитаних; для 34% - таких проблем не буде; задовольняться будь-якою роботою – 12,3%; 9,4% - вважають, що шансів на працевлаштування за спеціальністю вони не мають.

Існує думка, що педагогічна робота не є досить популярною в силу ряду причин, тому нам було цікаво дізнатись про фактори, які все ж таки спонукають випускників обирати саме цей вид діяльності. Найбільша кількість опитаних (34%) відповіли, що педагогічна робота для них – це можливість реалізувати свої здібності. У 26,4% - відсутня краща альтернатива з робочим місцем; сподіваються повернути гроші, витрачені на навчання, - 1,9%; для 10,4% студентів це спосіб отримати відстрочку від призову в армію; необхідно виконати умови угоди і розрахуватись за навчання – 4,7% опитаних; приємно відзначити, що приблизно кожний третій випускник 23,6% - основною причиною свого вибору педагогічної професії назвали все ж таки покликання.

Для нас було важливим з'ясувати, які з власних вмінь та навичок студенти вважають головними та вирішальними при їхньому працевлаштуванні. Виявилось, що навички спілкування допоможуть 73,6% респондентам; вміння працювати на комп'ютері – 65,1%; вміння репрезентувати себе, свої знання та здібності – 63,2%; навички складання регламентуючих документів за місцем роботи – 25,5%; навички аналітичного характеру – 20,8%; знання маркетингу – 10,9%; вміння керувати автомобілем – 16%; знання бухгалтерського обліку – 10,4%; сподіваються, що вміння та навички в галузі ужитково-прикладного мистецтва допоможуть працевлаштуватися 4,7% випускникам. Слід відзначити, що більшість (63,2%) студентів-випускників усвідомлює, що рівень професійної підготовки – надзвичайно важливий чинник у майбутньому працевлаштуванні.

Свою навчальну діяльність 53,8% випускників назвали вмотивованою; швидше вмотивованою – 27,4%; швидше не вмотивованою – 17%; не вмотивованою свою навчальну діяльність вважають – 1,9%. Хоча власне відношення до навчання в університеті 40,6% 5-тикурсників визначили як відповідальне; швидше відповідальне – 28,3%; швидше байдуже – 2,8%; до набуття теоретичних знань відносилися з необхідності виконувати обов'язки студента – 16%; 10,4% - взагалі не можуть дати однозначну оцінку; на превеликий жаль виявилось 1,9% байдужих студентів до навчання.

На питання про те, якими є умови для становлення спеціаліста-професіонала в університеті, ми отримали наступні відповіді: існуючі умови вважають добрими – 40,6%; швидше добрими – 15,1%; швидше задовільними – 19,8%; задовільно оцінюють дані умови – 14,2%; незадовільно – 3,8%; не можуть сказати однозначно – 6,6%.

Своє відношення до реформ, які в даний час відбуваються в середній освіті, випускники висловились наступним чином: найбільша кількість – 26,4% студентів вважають, що такі реформи користі принесуть мало; швидше позитивно відносяться до цього факту – 18,9%; позитивні враження дана реформа справила на 22,6% респондентів; на думку 18,9% п'ятикурсників, реформування освіти потрібне, але форми та засоби повинні бути іншими; песимістично настроєні лише 8,5% і вважають це просто витратою часу, інтелекту, нервів. Той факт, що майже однакова кількість респондентів висловили своє позитивне і негативне відношення до реформ, які відбуваються на даний час в освіті, свідчить про

те, що студенти цікавляться проблемами становлення сучасної освіти і мають різні незалежні точки зору на дане питання.

Нижче наведено результати самооцінки респондентів власної підготовки до трудової діяльності: 48,1% студентів-випускників вважають себе підготовленими добре; швидше добре – 18,9%; посередньо – 30,2%; швидше посередньо – 1,9%; погано – 0,9%. Отже, лівова частка випускників впевнена у своїх силах і це допоможе їм у швидкій адаптації до професійної діяльності.

На питання, чи задоволені ви обраною спеціальністю, випускники відповіли наступним чином: переважна більшість задоволені – 47,2%; швидше задоволені – 19,8%; швидше не задоволені – 12,3%; до цих пір не визначилися і не можуть сказати однозначно – 11,3%; а 9,4% - на жаль не задоволені своїм вибором. Такі результати не втішають, оскільки кожний третій студент повинен вийти з університету незадоволений отриманою професією, а отже, стане потенційним безробітним з вищою освітою.

Власні професійні знання були оцінені п'ятикурсниками за п'ятибальною шкалою, результати оцінювання наведені в таблиці №1.

Таблиця №1

Знання	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Спеціальні	18	59,4	20,8	0,9	0,9
Методичні	16	71,7	11,3		0,9
Педагогічні	22,6	53,8	17	5,7	0,9
Психологічні	32,1	50	17	0,9	

Слід відмітити, що більшість випускників (біля 80%) оцінили свої професійні знання на "відмінно" та "добре", найбільше студентів володіє високими методичними знаннями (біля 90%). Але на жаль знайшлися й такі, які оцінюють свої професійні знання дуже низько (6,6%), і це може негативно відобразитися на їх подальшій роботі (навчанні та професійній діяльності).

Студенти також оцінили власні професійні вміння за п'ятибальною шкалою, результати оцінювання наведені в таблиці №2.

Таблиця №2

Вміння	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Фахові	23,6	55,6	18,9		1,9
Методичні	18,9	66	14,2		0,9
Педагогічні	31,2	54,7	11,3	1,9	0,9
Психологічні	34,9	50	13,2	1,9	

Аналіз відповідей показав, що найбільше відмінних оцінок п'ятикурсники виставили за психологічні вміння, а найбільше оцінок "добре" – за методичні вміння, але прикро зазначити, що знайшлися такі респонденти, які оцінюють дуже низько свої фахові, методичні та педагогічні вміння. Це є негативним фактом, на який слід звернути увагу і зробити відповідні висновки.

Також нас цікавила думка студентів-випускників стосовно рівня сформованості у них професійно-орієнтованих вмінь. Результати оцінювання цих вмінь наведені в таблиці №3.

Таблиця №3

Вміння	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Проектувати інформацію на урок (заняття)	32	60,4	5,7	1,9	
Проектувати систему впливів на учнів	33	58,5	6,6	1,9	
Перетворювати інформацію в умовах різних ситуацій	23,6	59,5	16	0,9	
Націлювати учнів на творчий пошук	33	46,2	18	2,8	
Здійснювати зворотній зв'язок в процесі навчання учнів	27,4	55,7	12,3	4,6	
Проводити аналіз уроку	44,3	44,3	9,5	1,9	
Користуватись різними формами організації уроку	45,3	42,5	9,4	2,8	
Створювати атмосферу співпраці	54,7	36,8	6,6	1,9	
Підготувати план-конспект уроку	56,6	36,8	5,7	0,9	
Прогнозувати результати уроку	26,4	62,3	9,4	0,9	0,9
Враховувати свої індивідуальні особливості	45,3	50,9	3,8		
Вивчати індивідуально-психологічні особливості учнів	43,4	48,1	8,5		
Встановлювати контакт з людьми (комунікабельність)	50,9	41,5	6,6	0,9	

На думку студентів, вони найкраще оволоділи вміннями підготовлювати план-конспект до уроку, потім – проектувати інформацію на урок, але, як не гірко констатувати, виявилися студенти, які оцінили зазначені вище вміння дуже низькими балами. Звичайно, судження випускників можуть мати ймовірний характер, але занижена самооцінка є негативним фактором, який може вплинути на процес адаптації майбутніх вчителів до професійної діяльності. У зв'язку з цим розглянемо самооцінку студентами своїх якостей, оцінка яких наведена в таблиці №4.

Таблиця №4

типові моральні якості педагога:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
сумлінність у роботі	41,5	46,3	11,3	0,9	
відповідальність	65,1	30,2	4,7		
дисциплінованість	51,9	40,6	7,5		
Самостійність	49,1	38,6	10,4	1,9	
Товариськість	55,7	38,7	4,7	0,9	
здатність відстоювати свою точку зору	41,5	45,3	10,4	2,8	
Витримку	37,7	46,5	14,2	1,9	
Самокритичність	49,1	36,8	11,3	1,9	0,9
обдуманість поведінки	33	56,6	6,6	3,8	
здатність чинити опір консерватизму	22,6	51	22,6	3,8	
професійні якості педагога:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
творча винахідливість та гнучкість	32,1	49,1	16,9	1,9	
уміння уявляти	26,4	59,4	12,3	1,9	
уміння виявляти інтереси учнів та мобілізувати увагу	41,5	49,1	8,5	0,9	
почуття такту	49,1	40,6	9,4	0,9	
почуття співчуття	62,3	34	2,8	0,9	
уміння передбачати педагогічну ситуацію	28,3	53,8	16	1,9	
вплив особистим прикладом	27,4	52,8	16	2,8	0,9
професійно важливі якості педагога:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Спостережливість	58,5	34,9	6,6		
Чутливість	53,8	36,8	7,5	1,9	
Гнучкість	33	51,9	14,2	0,9	
якість розуму:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Ясність	38,7	48,1	12,3	0,9	
Критичність	43,4	42,4	12,3	1,9	
Винахідливість	34	52,8	9,5	2,8	0,9
культура розумової праці	40,6	49,1	7,5	2,8	
якість мови:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Виразність	40,6	48,1	6,6	3,8	0,9
Доступність	46,2	47,2	6,6		
Логічність	46,2	41,6	11,3	1,9	
Переконливість	49,1	42,5	7,5		0,9
спеціальні здібності:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
Артистичні	32,1	35,8	24,6	2,8	4,7
Поетичні	16	43,5	26,4	6,6	7,5
Музикальні	24,5	31,2	28,3	8,5	7,5
Технічні	27,4	36,7	28,3	3,8	3,8
Спортивні	33	36,8	17,9	8,5	3,8

Проаналізувавши отримані результати, можна стверджувати наступне: переважна більшість студентів-випускників оцінили себе за даними критеріями на “відмінно” та “добре”, але надзвичайно прикро визнавати, що найбільше п’ятикурсників поставили собі бали “2” та “1” саме за свої творчі здібності, володіти яким в певній мірі повинен кожен майбутній вчитель.

Власні вміння в області реалізації психологічних принципів уроку студенти оцінювали за

п'ятибальною шкалою. Результати оцінювання даних вмінь наведені в таблиці №5.

Таблиця №5

проектувальні:	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)
уміння бачити та стверджувати можливості школярів	33	57,6	8,5	0,9
уміння концентрувати інформацію	41,5	49,1	9,4	
коректуючі:				
уміння бути гнучким на уроці, перебудовуватися відповідно до ситуації	35,8	47,2	17	
комунікативні:				
уміння встановлювати та підтримувати контакт з учнями	57,6	35,8	5,7	0,9
уміння бути вимогливим та дружелюбним	58,5	35,8	5,7	
уміння ставити учнів в положення відповідальних	39,6	46,3	13,2	0,9
уміння викликати зустрічний рух до себе	31,1	57,6	11,3	
організаційні:				
уміння мобілізувати увагу та інтерес учнів	31,1	58,6	9,4	0,9
гностичні:				
уміння передбачати ускладнення в навчанні школярів і націлювати їх на подолання труднощів	23,7	59,4	16	0,9
вміння вивчати та узагальнювати досвід інших вчителів	35	50,9	13,2	0,9
уміння бачити недоліки у власній роботі і способи їх подолання	48,2	44,3	7,5	

Як видно з таблиці, найгірше у студентів сформовані уміння бачити та стверджувати можливості школярів, встановлювати та підтримувати контакт з учнями, ставити учнів у положення відповідальних, мобілізувати увагу та інтерес учнів, передбачати ускладнення в навчанні школярів і націлювати їх на подолання труднощів, а також вміння вивчати і узагальнювати досвід інших вчителів. Але, на нашу думку, ці недоліки хоча і є суттєві, можуть бути при бажанні та в процесі професійної діяльності розвинуті (вдосконалені).

Вже той факт, що при оцінці власних важливих професійних якостей, умінь, знань і навичок випускники використовували усі бали від “5” до “1”, свідчить про те, що вони можуть реально оцінювати свої сили, знають свої сильні сторони і недоліки, тобто те, над чим їм ще доведеться працювати – змінювати, розвивати, вдосконалювати.

Звичайно, навіть тих випускників, які оцінили себе з усіх сторін на “відмінно”, тобто впевнених в своїх можливостях, не можна вважати повністю готовими до професійної діяльності, оскільки повинна бути ще й психологічна готовність до будь-яких труднощів, з якими майбутнім вчителям ще обов'язково доведеться зіткнутися під час трудової діяльності.

Випускниками були висловлені наступні пропозиції та побажання щодо покращення підготовки спеціалістів в університеті: поновити матеріально-технічну забезпеченість усіх дисциплін у вузі; виділяти більше годин на фахові дисципліни; надавати студентам можливість вільно користуватись ЕОМ, а також мережею Internet; поглибити вивчення основ комп'ютерної грамотності; проявляти більше розуміння і співчуття до студента; створити нормальні умови для проживання у гуртожитку; поновити лабораторне обладнання; запровадити систематичні зустрічі з провідними педагогами міста, області з метою вивчення їхнього досвіду; ввести пасивну педагогічну практику на другому і третьому курсах; проводити формування викладацького складу на конкурсній основі; забезпечити в достатній кількості методичною літературою, посібниками і підручниками, виданими викладачами університету, розповсюджуючи їх через торгівельну мережу; впровадити комп'ютеризацію навчального процесу; покращити відношення викладачів до студентів; збільшити тривалість педагогічної практики; забезпечити в достатній мірі аудиторіями для індивідуальних занять з музики і лабораторії з обладнанням з технічних дисциплін; більше уваги приділяти дисциплінам зі спеціальності.

Потрібно наголосити, що є досить помітною незадоволеність респондентів рівнем професіоналізму викладачів вузу. На це слід звернути особливу увагу і зробити відповідні висновки. Адже, існує реальна загроза ситуації “бумерангу” у профорієнтаційній роботі серед абітурієнтів та падіння конкурсів при вступі в університет

Таким чином, аналіз причин, які відповідним чином впливають на професійну готовність майбутніх вчителів, дає підстави зробити висновок, що для покращення цієї ситуації необхідно: по-перше, підняти престиж педагогічної професії, по-друге, більш цілеспрямовано здійснювати гуманізацію і демократизацію освіти; по-третє, забезпечити моральне та матеріальне стимулювання педагогічної майстерності вчителя. Необхідність піднесення престижу педагогічної професії обумовлена тим, що від соціального становища вчителя в суспільстві, від почуття власної гідності залежить і ставлення до праці та її наслідків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень. /Національний університет "Острозька академія". Інститут соціологічних досліджень. – Острог, 2001. – 182 с.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.Н. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. – Минск: БГУ, 1985.
3. Жигір В.І. Сучасні вимоги до змісту підготовки вчителя – предметника. //Оновлення змісту, форм та методів навчання та виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки РДГУ. Вип. 11 – Рівне, 2000. – С. 33-36.
4. Зосімовський А.В., Гапоненко Л.О., Григор'єва В.А. Дослідження психологічної готовності студентів до педагогічної діяльності. //Вища і середня педагогічна освіта. Вип. 15. – К., 1991 – С.48-51.
5. Левитов Н.Д. О психологических состояниях. – М., 1964.
6. Лукашевич Н.П. Основы социологии труда: Конспект лекций для менеджеров. – К.: МАУП, 1994. – 114 с.

ДОДАТОК 1

АНКЕТА ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ РДГУ

Шановні випускники! Науково-дослідна лабораторія "Прогноз" звертається до Вас з проханням взяти участь у соціологічному дослідженні. Мета дослідження – вивчення проблеми Вашої готовності до трудової діяльності, в тому числі і педагогічної.

Прочитавши запитання та відповіді, виберіть ті, які відповідають Вашій думці. Якщо жоден варіант не задовольняє, запишіть власну відповідь у залишеному для цього місці.

Анкета анонімна. Ваші відповіді будуть узагальнені разом з іншими відповідями респондентів, тому сподіваємося на Вашу відвертість та принциповість! Збереження конфіденційності гарантується.

1. Оцініть за п'ятибальною шкалою свої професійні знання:
 - 1.1. спеціальні (знання предметів); ____
 - 1.2. методичні (знання методики фахового предмету); ____
 - 1.3. педагогічні (історія і теорія педагогіки); ____
 - 1.4. психологічні (індивідуальні особливості учнів). ____
2. Оцініть за п'ятибальною шкалою Ваші професійні вміння:
 - 2.1. фахові; ____
 - 2.2. методичні; ____
 - 2.3. педагогічні; ____
 - 2.4. психологічні. ____
3. Ви вважаєте, що до трудової діяльності (в тому числі педагогічної) Ви підготовлені:
 - 3.1. добре; ____
 - 3.2. швидше добре; ____
 - 3.3. посередньо; ____
 - 3.4. швидше посередньо; ____
 - 3.5. погано. ____
4. Обраною спеціальністю Ви:
 - 4.1. задоволені;
 - 4.2. швидше задоволені;
 - 4.3. швидше незадоволені;
 - 4.4. не задоволені;
 - 4.5. важко сказати однозначно.
5. Що для Вас буде важливою складовою успішної роботи в школі? (можливі 2-3 варіанти):
 - 5.1. сприятливий соціально-психологічний клімат у стосунках з колегами та учнями;
 - 5.2. творчо працюючий колектив;
 - 5.3. стабільні стосунки з адміністрацією;
 - 5.4. хороша успішність учнів з предмету;
 - 5.5. професійний рівень колег;
 - 5.6. належне матеріальне забезпечення;
 - 5.7. можливість проявити свої здібності;
 - 5.8. можливість професійного удосконалення;
 - 5.9. можливість здійснення кар'єри;
 - 5.10. інше _____.
6. Після закінчення університету Ви вірогідно будете працювати:
 - 6.1. за спеціальністю в навчальному закладі;
 - 6.2. за спеціальністю, але не в навчальному закладі;
 - 6.3. доведеться змінити спеціальність;

- 6.4. не знаю;
- 6.5. в комерційних структурах;
- 6.6. будь-де, де добре платитимуть;
- 6.7. планую продовжити навчання (магістратура, аспірантура, друга вища освіта)
- 6.8. будете намагатись поїхати за кордон (з метою працевлаштування);
- 6.9. інше _____.
- 7. З працевлаштуванням Ви :
 - 7.1. проблем не маєте (вже працюєте);
 - 7.2. є проблеми;
 - 7.3. шансів на працевлаштування за спеціальністю не маєте;
 - 7.4. шукаєте будь-яку роботу;
 - 7.5. інше _____.
- 8. Що, на Вашу думку, спонукає випускників обирати педагогічну роботу:
 - 8.1. необхідність розраховуватися за навчання (відпрацювати за угодою);
 - 8.2. отримати відстрочку від призову в армію;
 - 8.3. відсутність кращої альтернативи з робочим місцем;
 - 8.4. покликання;
 - 8.5. прагнення повернути гроші, витрачені на навчання;
 - 8.6. можливість реалізувати себе;
 - 8.7. інше _____.
- 9. За п'ятибальною шкалою оцініть свої вміння:
 - 9.1. проектувати інформацію на урок (заняття); ____
 - 9.2. проектувати систему впливу на учнів; ____
 - 9.3. перетворювати інформацію в умовах різних ситуацій; ____
 - 9.4. націлювати учнів на творчий пошук; ____
 - 9.5. здійснювати зворотній зв'язок в процесі навчання учнів; ____
 - 9.6. провести аналіз уроку; ____
 - 9.7. користуватися різними формами організації уроку (заняття); ____
 - 9.8. створити атмосферу співтворчості, співробітництва; ____
 - 9.9. приготувати конспект уроку (заняття); ____
 - 9.10. прогнозувати результат уроку (заняття); ____
 - 9.11. враховувати свої індивідуальні особливості; ____
 - 9.12. вивчати індивідуально-психологічні особливості учнів; ____
 - 9.13. встановлювати контакти з людьми (комунікабельність). ____
- 10. Які вміння та навички, на Вашу думку, допоможуть вирішити проблеми майбутнього працевлаштування? (Виберіть всі можливі варіанти):
 - 10.1. вміння працювати на комп'ютері;
 - 10.2. вміння керувати автомобілем;
 - 10.3. навички складати регламентуючі документи за місцем роботи (план уроку, написання методичних розробок);
 - 10.4. навички аналітичного характеру;
 - 10.5. навички спілкування;
 - 10.6. вміння себе репрезентувати ("показати" себе, свої професійні знання та вміння тощо);
 - 10.7. вміння та навички в галузі ужитково-прикладного мистецтва (в'язати, вишивати, малювати тощо);
 - 10.8. навички бухгалтерського обліку;
 - 10.9. знання маркетингу;
 - 10.10. які ще? Напишіть, будь-ласка _____.
- 11. Оцініть стосовно себе по кожній позиції за 5-ти бальною шкалою:
 - 11.1. типові моральні якості педагога;
 - 11.1.1. сумлінність у роботі; ____
 - 11.1.2. відповідальність; ____
 - 11.1.3. дисциплінованість; ____
 - 11.1.4. самостійність; ____
 - 11.1.5. товариськість; ____
 - 11.1.6. здатність відстоювати свою точку зору; ____
 - 11.1.7. витримку; ____
 - 11.1.8. самокритичність; ____
 - 11.1.9. обдуманість поведінки; ____
 - 11.1.10. здатність чинити опір консерватизму ____

- 11.2. професійні якості (уміння) педагога:
 - 11.2.1. творча винахідливість і гнучкість; ____
 - 11.2.2. вміння виявляти; ____
 - 11.2.3. вміння виявляти інтереси учнів і мобілізувати увагу; ____
 - 11.2.4. почуття такту; ____
 - 11.2.5. почуття співчуття (емпатійності); ____
 - 11.2.6. уміння передбачати педагогічну ситуацію; ____
 - 11.2.7. вплив особистим прикладом; ____
- 11.3. наявність професійно важливих якостей:
 - 11.3.1. спостережливість; ____
 - 11.3.2. чутливість; ____
 - 11.3.3. гнучкість; ____
 - 11.3.4. якість розуму:
 - 11.3.4.1. ясність; ____
 - 11.3.4.2. критичність; ____
 - 11.3.4.3. винахідливість; ____
 - 11.3.4.4. культура розумової праці; ____
 - 11.3.5. якість мови:
 - 11.3.5.1. виразність; ____
 - 11.3.5.2. доступність; ____
 - 11.3.5.3. логічна; ____
 - 11.3.5.4. переконливість; ____
 - 11.3.6. наявність спеціальних здібностей:
 - 11.3.6.1. артистичні; ____
 - 11.3.6.2. поетичні; ____
 - 11.3.6.3. музикальні; ____
 - 11.3.6.4. технічні; ____
 - 11.3.6.5. спортивні; ____
 - 11.3.6.6. інші _____;
12. Оцініть за п'ятибальною шкалою свої уміння в області реалізації психологічних принципів уроку:
 - 12.1. проєктувальні:
 - 12.1.1. уміння бачити та стверджувати можливості школярів, створювати для них ситуації успіху; ____
 - 12.1.2. уміння концентрувати інформацію, щоб вона була доступною для більш слабких учнів і для сильних; ____
 - 12.2. коректуючі:
 - 12.2.1. уміння бути гнучким на уроці, перебудуватися з урахуванням ситуацій; ____
 - 12.3. комунікативні:
 - 12.3.1. уміння встановлювати і підтримувати контакт з учнями; ____
 - 12.3.2. уміння бути вимогливим і дружелюбним; ____
 - 12.3.3. уміння ставити учнів у положення відповідальних; ____
 - 12.3.4. уміння викликати зустрічний рух до себе; ____
 - 12.4. організаційні:
 - 12.4.1. уміння мобілізувати увагу та інтерес учнів; ____
 - 12.5. гностичні:
 - 12.5.1. уміння передбачати ускладнення у навчанні школярів і націлювати їх на подолання цих труднощів; ____
 - 12.5.2. вміння вивчати та узагальнювати досвід інших вчителів; ____
 - 12.5.3. вміння бачити недоліки у власній роботі і способи їх подолання; ____
13. **До набуття теоретичних знань і необхідних навичок Ви відносились:**
 - 13.1. відповідально;
 - 13.2. швидше відповідально;
 - 13.3. швидше байдуже;
 - 13.4. з необхідності виконувати обов'язки студентів;
 - 13.5. байдуже;
 - 13.6. важко сказати однозначно;
 - 13.7. інше;
14. **Ваша навчальна діяльність в університеті була:**
 - 14.1. вмотивованою;
 - 14.2. швидше вмотивованою;

- 14.3. швидше не вмотивованою;
- 14.4. не вмотивованою.
- 15. **Умови для становлення спеціаліста – професіонала в університеті:**
 - 15.1. добрі;
 - 15.2. швидше добрі;
 - 15.3. швидше задовільні;
 - 15.4. задовільні;
 - 15.5. незадовільні;
 - 15.6. важко сказати.
- 16. Як ви відноситеся до реформ, які відбуваються в середній освіті? (введення 12-річного терміну навчання):
 - 16.1. позитивно;
 - 16.2. швидше позитивно;
 - 16.3. вважаю, що реформи користі принесуть мало;
 - 16.4. такі реформи носять лише організаційний характер, а не внутрішньо змістовий;
 - 16.5. реформування освіти потрібне, але форми та засоби повинні бути іншими;
 - 16.6. це просто витрати часу, інтелекту. нервів.
- 17. Ваші пропозиції щодо покращення підготовки спеціаліста в університеті _____.
- 18. **Ваша стаття: 1-чол., 2-жін.**
- 19. Ваш вік _____.
- 20. Факультет _____.

Одержано редакцією 12.10.2002.

УДК: 378.17

В.І. БУЦЯК

ФОРТЕПІАННА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ІСТОРИКО – СТИЛЬОВОГО ПІДХОДУ.

Навчально-виховний процес у педагогічному вузі має забезпечувати на високому рівні готовність майбутніх учителів-музикантів до професійної діяльності, пов'язаної з викладанням музики. Зазначимо, що "під діяльністю, пов'язаною з викладанням музики", ми маємо на увазі весь спектр можливостей, що надає ця кваліфікація - це не лише вчитель музики загальноосвітньої школи, а й музичний керівник дошкільного виховного закладу, концермейстер тощо. Така професійна орієнтація має бути спрямована на вирішення не лише вузькоспеціальних завдань, а більш широких - формувати висококультурного та висококваліфікованого спеціаліста.

Практика підготовки майбутніх учителів музики на музично-педагогічних факультетах показала, що в системі інструментальної підготовки існують значні проблеми. На основі аналізу індивідуальних навчальних програм з основного музичного інструмента (фортепіано), проходжуваного навчального матеріалу - музичного репертуару та в процесі анкетування, опитування студентів і викладачів цього предмету з'ясували, що підбір та складання індивідуальних навчальних програм з фортепіано здійснюється викладачами за жанровим принципом, що не сприяє, на нашу думку, повноцінному професійному становленню і не дозволяє студентам скласти цілісну картину розвитку музичного мистецтва. Наприклад, за п'ять років навчання на музично-педагогічному факультеті з поліфонічних творів студенти вивчають переважно твори Й.Баха, з творів великої форми - сонатне allegro Віденських класиків тощо.

Вивчення музичної спадщини минулих епох і сучасне фортепіанне мистецтво обмежене знайомством переважно із загальновідомими творами, а це призводить до того, що звужуються можливості залучення студентів до історії світової культури або неісторичного розгляду мистецьких явищ. Такий формальний та у деякій мірі стихійний підхід до вивчення фортепіанної культури не дає змоги розкрити внутрішні закономірності її історичного розвитку, встановити зв'язок теорії та практики.

Виявлений рівень музично-теоретичних знань більшості студентів є недостатнім для повноцінного пізнання та адекватної інтерпретації фортепіанних творів. Існуючі з цим проблеми пов'язані не лише з обдарованістю та інтелектуальними якостями студентів, а з їхнім попереднім життєвим і художнім досвідом, який складають освіта, вік, слухацький і виконавський багаж. Для деяких студентів притаманний обмежений арсенал асоціацій, результати їх музично-теоретичного аналізу є приблизними, висновки та інтерпретація неадекватними, вони не можуть глибоко осягнути значущість і художню цінність творів. У значній мірі в них відсутня здатність й потреба у самостійній пізнавальній діяльності та творчості. Деякі студенти проявляють незацікавленість, інертність, відсутність (повну або часткову) інтересу до майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з викладанням музики, пояснюючи це, насамперед, невідповідністю музичного репертуару, який проходять зі профільних дисциплін, їх

ЗМІСТ

Переднє слово.....	3
Сагач Г.М. Духовні джерела України.....	4
Чикалюк З.О. Духовно-моральний розвиток особистості в позашкільному закладі.....	8
Бричок С.Б. Викладання християнської моралі: екскурс і історію.....	12
Лавренюк В.М., Ціпан Т.С. Громадянське становлення свідомості і самосвідомості старшокласників в навчально-виховному процесі.....	15
Дем'янюк Т.Д. Інноваційна діяльність педагогів.....	18
Тимошук Н.С. Впровадження активних форм і видів діяльності старшокласників в умовах особистісно зорієнтованого виховання.....	20
Рабченко Т.С. Педагогічні технології управління виховним процесом в сучасній школі.....	26
Безкоровайна О.В. Проблеми виховання учнівської молоді в дусі толерантності: інноваційний аспект.....	28
Дем'янюк Т.Д., Кириленко С.В., Камінська Є.І., Гавлітіна Т.М. Положення про українську національну школу-родину.....	31
Страшний В.І. Соціально-педагогічні умови модернізації змісту виховання учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл на родинних традиціях українського народу.....	40
Петренко В.В., Дежнюк Г.С. Впровадження інноваційних форм національно-патріотичного виховання в позаурочній діяльності учнів сучасної школи.....	43
Мельничук Л.С., Байрамова М.Г. Діяльність методичної служби району: інноваційний підхід.....	47
Делідон С.В., Семенчук М.І. Превентивне виховання дітей та юнацтва в сучасній школі.....	49
Єнін В.М., Гордієвич Г.В. Естетичне виховання школярів у системі діяльності Малої академії народних мистецтв та ремесел.....	51
Умурзакова Т.Ф., Умурзаков С.Д. Інноваційна діяльність педагогічного колективу Рівненської державної гуманітарної гімназії.....	54
Гурінчук Л.Є., Дем'янюк Т.Д., Мельничук В.Ф. Цільова творча програма превентивного виховання школярів.....	64
Кособуцька Г.П. Сучасна сім'я як основний фактор соціальної реабілітації дітей-інвалідів.....	71
Сойчук Р.Л. Сучасний стан трудового навчання в об'єднаній школі Великобританії.....	75
Середович В.В. Розвиток творчого мислення молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....	79
Кулакова Л.М. Особливості розвитку творчості у підлітковому віці.....	85
Белова С.А. Концепція вчителя у педагогічній системі представників Бременської школи.....	87
Єременко Л.В. Підготовка майбутніх педагогів до реабілітаційної роботи в інтернатних закладах.....	89
Свириденко С.О. Активні методи навчання і виховання у формуванні здорового способу життя школярів.....	92
Зубілевич М.І. Скаутський рух: специфіка виховного процесу підростаючого покоління.....	98
Коваленко Є.І. Використання спадщини вітчизняних і зарубіжних педагогів у створенні інноваційних виховних технологій.....	99
Дупак Н.В. До питання національного виховання у Німеччині кінця XVIII–початку XIX століття.....	105
Головко М.Б. Проблема виховання духовності особистості в історії педагогічної думки.....	108
Савченко І.Д. Генеза виникнення та формування довіри у дітей.....	112
Курінна С.М. Використання народних сміхових традицій у вихованні почуття гумору дошкільників.....	116
Кривошея Н.Б., Кривошея Д.В. Початкове економічне виховання старших дошкільників засобами дитячої літератури.....	121
Захарова Н.М. Система пізнавальних завдань як основа формування операційних знань молодших школярів.....	125
Гоголь Н.В. Розвиток мовлення школярів в системі початкової літературної освіти.....	127
Процюк В.М. Використання потенціалу української народної музичної творчості у морально-естетичному вихованні школярів.....	132
Одерій Л.Є., Роздимаха А.І. Розвиток естетичного ставлення до оточуючого – засіб оновлення системи естетичного виховання дітей.....	134
Дятленко Т.І. Естетичне виховання старшокласників засобами літературного пейзажу.....	138
Новоселецький М.Ю., Янцур М.С., Дем'яненко І.О., Федорова І.Л. Готовність випускників Рівненського державного гуманітарного університету до професійної діяльності.....	141
Буцяк В.І. Фортепіанна підготовка студентів вищих педагогічних закладів на основі історико - стилісового підходу.....	151
Маковська О.О. Проблема наступності в системі школа – вуз у вітчизняній педагогіці.....	153
Михальська В.Р. Управлінський аспект професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.....	156
Сингаївський Д.В. Художнє конструювання – важливий етап підготовки вчителя загальнотехнічних дисциплін до творчої праці.....	158
Цюлюпа С. Д. Вільний час студентів як соціально-педагогічна проблема.....	162
Михайліченко І.В. Фізичне виховання працівників органів внутрішніх справ у контексті формування їхньої професійної культури.....	167
Відомості про авторів.....	172

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

**Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету**

Випуск 24

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Дем'янюк Т.Д.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.09.2002 р. Підписано до друку 29.11.2002 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 24,8. Обл. вид. арк. 25,66. Замовлення № 16/1 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 24. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики громадянського виховання, а також з питань педагогіки, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в дошкільних закладах, сучасній школі, вищих навчальних закладах та позашкільних установах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів, а також працівників позашкільних установ.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20